

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА ФІНАНСОВУ БЕЗПЕКУ СУБ'ЄКТІВ КОРПОРАТИВНОГО СЕКТОРУ

Розкрито позитивний та негативний вплив глобалізації на корпоративний сектор. Обґрунтовано сутність та особливості фінансової безпеки суб'єктів корпоративного сектору. Запропоновано систему забезпечення фінансової безпеки корпоративних структур.

The positive and negative effects of globalization for corporate sector are presented in the article. Essence and peculiarities of financial security of corporate sector suggested. System of ensure the financial security of corporate structures proposed.

Панівною тенденцією останніх трьох десятиліть є розвиток глобалізаційних процесів, які виявляються в зростанні конкуренції між кредитними й фінансовими установами на фінансових ринках [8, с. 216]; лібералізації міжнародних фінансових ринків, зростанні міжнародної мобільності капіталу [11]; злитті й поглинанні суб'єктів корпоративного сектору [7]; посиленні інтернаціоналізації бізнесу, використанні нових технологій та доступу транснаціонального капіталу до нових ринків [12, с. 4]; розширенні сфер використання інформаційних технологій і телекомунікації тощо. Як наслідок, вітчизняний корпоративний сектор перетворюється на відкриту систему з високим рівнем залежності від припливу іноземного капіталу у формі прямих та портфельних інвестицій і кредитів. Отже, питання забезпечення фінансової безпеки суб'єктів корпоративного сектору набуває особливої актуальності в сучасних умовах.

Дослідженню проблеми фінансової безпеки в умовах глобалізації економіки приділяється значна увага вітчизняних і зарубіжних науковців. Так, А. Соснін та П. Пригунов стверджують, що економічне благополуччя й могутність суб'єктів господарювання тримається на «трьох китах» – розвитку, безпеці та прибутку [5, с. 63], тому забезпечення безпеки в сучасних умовах є першочерговим завданням всіх суб'єктів корпоративного сектору. І. Білецька та В. Орлова наголошують, що управління фінансовою безпекою потрібно розглядати у взаємозв'язку з антикризовим, санаційним і попереджувальним фінансовим управлінням, а також управлінням фінансовими ризиками [1, с. 30]. Проте, незважаючи на значну кількість публікацій з цієї проблематики, вона потребує подальшого розвитку. Так, незначна увага приділяється проблемам фінансової безпеки суб'єктів корпоративного сектору в умовах глобалізації. Також недостатньо чітко сформульована система забезпечення фінансової безпеки корпоративних структур.

Мета статті полягає в обґрунтуванні сутності та особливостей фінансової безпеки суб'єктів корпоративного сектору в умовах глобалізаційних процесів.

Сучасна економіка, що сформована в процесі глобалізації, розглядається як «фінансова економіка у вигляді взаємопов'язаної та взаємозалежної системи фінансових ринків країн світу, які поділяються на ринки розвинуті та такі, що розвиваються» [2, с. 74]. Водночас В. Козюк акцентує увагу на двох основних проявах глобалізації: «...реальній (простежується у нарощуванні частки торгівлі у ВВП та втягуванні в міжнародну торгівлю дедалі більшої кількості націй) та фінансовій (інтеграція фінансових ринків та нарощування величини зовнішніх фінансових активів та зобов'язань до ВВП)» [3, с. 7]. При цьому науковці наголошують, що на глобалізаційні процеси впливає низка чинників, серед яких можна виділити такі [2, с. 74]: регулятивні, технологічні, політичні, соціальні, чинники якісних змін у фінансах та ін. Принциповою закономірністю у сфері прояву глобалізаційних процесів у сучасних умовах є посилення процесів злиття та поглинань у корпоративному секторі (табл. 1).

Частка суб'єктів корпоративного сектору, що планують здійснити злиття та поглинання в наступних три роки, %*

Регіони	Роки				
	2008	2009	2010	2011	2012
Північна Америка	48	44	32	41	37
БРІК	59	41	27	44	35
Великобританія та Ірландія	40	39	27	36	36
Континентальна Європа	30	36	25	28	28
Інші країни світу	28	22	20	23	23
У середньому в світі	44	37	26	34	34

* За даними [7, с. 3].

Враховуючи, що розвиток корпоративного сектору є передумовою зростання національної економіки, доцільно проаналізувати вплив глобалізаційних процесів на його функціонування.

Щодо позитивного впливу глобалізаційних процесів на функціонування вітчизняного корпоративного сектору, то можна виділити таке [10, с. 34; 13, с. 16–20]: 1) сприяння конкуренції, впровадження інновацій, нових технологій і передового досвіду; 2) підвищення фінансової відкритості, прозорості, якості корпоративного управління, використання переваг економії на масштабах; 3) доступ до світових фондових ринків, що дає змогу суб'єктам корпоративного сектору подолати несприятливі наслідки існування слабких інститутів в своїй країні; 4) можливість максимально використовувати переваги внутрішнього фінансового ринку за умови відсутності поспіху та впровадження послідовних змін.

Водночас поширення впливу глобалізаційних процесів є позитивним лише до певної межі, а тому необхідно врахувати низку небезпек глобалізації [9; 14, с. 2–4]: 1) нестабільність економічної системи як країни, так і корпоративного сектору, а відповідно й небезпека фінансових криз; 2) загроза банкрутства та небезпека втрати контролю за суб'єктами корпоративного сектору з невисоким рівнем розвитку з причин боргової та іншої фінансової залежності; 3) диспропорції економічного розвитку окремих країн; 4) сповільнення загального економічного зростання внаслідок зростаючої частки фінансової системи; 5) недостовірність та неповнота інформації, а також наявність асиметрії, які мають деструктивні системні та макроекономічні наслідки.

Тому, незважаючи на важливість і переваги поширення глобалізаційних процесів, суб'єкти корпоративного сектору мають усвідомлювати необхідність гарантування власної фінансової безпеки. Фінансову безпеку суб'єктів корпоративного сектору доцільно розглядати як сукупність взаємопов'язаних діагностичних, інструментальних та контрольних заходів фінансового характеру, проведених з метою оптимізації використання фінансових ресурсів та нівелювання впливу ризиків внутрішнього і зовнішнього середовища [6]. Також фінансова безпека є відносно стійкою в часі і просторі сукупністю фінансових відносин, пов'язаних із захистом фінансових інтересів корпоративної структури, яка формується під впливом зовнішнього середовища, має внутрішню різноманітність і гносеологічну цілісність [4, с. 89].

Специфічними рисами, які відрізняють фінансову безпеку суб'єктів корпоративного сектору від фінансової безпеки інших суб'єктів господарювання, є: відділення власників від процесу управління та обмеження їх ризиків величиною внеску, боротьба за контроль над власністю, залежність від фондового ринку, наявність складної системи управління та невисока оперативність у прийнятті рішень, потенційні можливості для зловживань та опортуністична поведінка топ-менеджерів тощо. Також варто наголосити, що корпоративні структури перебувають у фінансовій безпеці, якщо їх фінансові інтереси гармонізовані з інтересами учасників корпоративних відносин: внутрішніх (власників, топ-менеджменту, персоналу) та зовнішніх (держави, суспільства, інвесторів, кредиторів, контрагентів тощо).

При цьому фінансова безпека є поняттям інтегрованим та комплексним. Елементами системи забезпечення фінансової безпеки корпоративних структур є:

– суб'єкти забезпечення фінансової безпеки (власники, топ-менеджмент, фінансовий відділ, служба безпеки тощо);

– цілі та завдання системи безпеки (оптимальне залучення та ефективне використання фінансових ресурсів; гнучкість та оперативність прийняття рішень у фінансовій сфері; зменшення або нівелювання фінансових ризиків; збереження та розвиток фінансового потенціалу; гарантування ліквідності, платоспроможності, ділової активності та фінансової стійкості; запобігання конфліктам між учасниками корпоративних відносин з приводу розподілу, використання і контролю за грошовими потоками; запобігання злочинам і адміністративним правопорушенням у фінансових правовідносин);

– об'єкти безпеки (акціонерний капітал; фінансові, інформаційні та людські ресурси; об'єкти інтелектуальної власності; імідж та загалом корпоративна структура);

– загрози фінансовій безпеці (зовнішні та внутрішні);

– механізми забезпечення безпеки (система фінансової діагностики, система контролю та оцінки результатів, система принципів, функцій, форм, методів і засобів забезпечення фінансової безпеки);

– режим функціонування системи забезпечення фінансової безпеки (повсякденний, підвищеної готовності, у надзвичайних ситуаціях).

Система фінансової безпеки суб'єктів корпоративного сектору не може бути шаблонною, оскільки вона залежить від особливостей даних суб'єктів (рівня розвитку, структури власності та управління, величини, потенціалу та ефективності його використання). Система фінансової безпеки має бути унікальною, самостійною, комплексною, дієвою та ефективною, а також базуватись на стратегії, орієнтованій на прогнозування, завчасне виявлення небезпек та загроз.

З іншого боку, в процесі побудови системи фінансової безпеки суб'єктів корпоративного сектору варто виходити з таких принципів [1, с. 31–32]: орієнтованість на корпоративну стратегію, збалансованість стратегії та інтегрованість із системою управління економічною безпекою, високий динамізм та неперервність процесу управління, різноманітний характер розроблення управлінських рішень, а також принцип економічної доцільності. Залежно від об'єктів безпеки, структура стратегії фінансової безпеки може охоплювати такі складові: стратегія управління активами, інвестиційна стратегія, стратегія управління грошовими потоками, стратегія управління фінансовими ризиками, стратегія управління доходами, витратами і прибутком тощо. Проте будь-яка складова повинна розроблятися лише після здійснення фінансової діагностики. Серед методик оцінки фінансового стану та рівня фінансової безпеки найбільш поширеними є коефіцієнтні методи, методи індикативного аналізу, експертних оцінок та оцінка ризиків функціонування суб'єктів корпоративного сектору.

В свою чергу, здійснення фінансової діагностики потребує інформаційного забезпечення, тобто сукупності технічних, програмних, методичних та інформаційних засобів. Можна виділити такі основні характеристики інформації, необхідної для здійснення діагностики: достовірність, оперативність, своєчасність, цілісність та конфіденційність. Відповідно наявність інформаційного забезпечення оцінки рівня фінансової безпеки суб'єктів корпоративного сектору сприятиме розширенню можливостей у прийнятті управлінських рішень щодо формування та реалізації стратегії фінансової безпеки, яка, в свою чергу, забезпечить динамічний довгостроковий розвиток корпоративної структури.

Отже, для повноцінної участі країни в глобальному процесі на рівноправних умовах та підвищення фінансової безпеки суб'єктів корпоративного сектору необхідно сприяння держави в таких сферах: узгодження вітчизняного законодавства з міжнародними стандартами і сучасними вимогами розвитку фінансових відносин; підвищення капіталізації та ліквідності фондового ринку; удосконалення інституційної структури ринків капіталу з метою диверсифікації ресурсної бази та залучення збережень населення; посилення контролю за дотриманням вимог законодавства, запобігання шахрайству тощо. Забезпечення фінансової безпеки суб'єктів корпоративного сектору дасть змогу не лише підвищити їх захищеність від ризиків, а також підвищить ефективність їх діяльності загалом.

Література

1. Білецька І. Місце та роль фінансової безпеки в системі економічної безпеки туристичного підприємства / І. Білецька, В. Орлова // *Наука молода*. – 2011. – № 15–16. – С. 29–33.
2. Болдова А. А. Ринок фінансових послуг України: глобалізаційний аспект / А. А. Болдова, В. Ю. Мойко // *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. – 2012. – № 1. – С. 72–79.
3. Козюк В. Монетарна політика в глобальних умовах / В. Козюк. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2007. – 192 с.
4. Пойда-Носик Н. Н. Система забезпечення фінансової безпеки суб'єктів підприємництва акціонерної форми господарювання: теоретико-методологічний аспект / Н. Н. Пойда-Носик // *Вісник Університету банківської справи Національного банку України*. – 2012. – № 1 (13). – С. 87–91.
5. Соснин А. С. Менеджмент безопасности предпринимательства / А. С. Соснин, П. Я. Прыгунов. – К. : Изд-во Европ. ун-та, 2002. – 559 с.
6. Фінансова безпека підприємств і банківських установ : моногр. / за заг. ред. д. е. н., проф. А. О. Єпіфанова ; [А. О. Єпіфанов, Л. О. Пластун, В. С. Домбровський та ін.]. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2009. – 295 с.
7. Cross-border mergers and acquisitions: building momentum [Електронний ресурс] // *Grant Thornton International Business Report 2012*. – Режим доступу : <http://www.gti.org/>
8. James A. Wilcox. The Increasing Integration and Competition of Financial Institutions and of Financial Regulation / James A. Wilcox // *Elsevier Press: Research in Finance*. – 2005. – Vol. 22. – P. 215–238.
9. Jose Dario, Uribe Will. Financial Globalization Survive? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.banrep.gov.co/documentos/presentaciones-discursos/Uribe/2012/jdu_jun_22_2012.pdf.
10. Financial globalization and the rise of IPOs outside the U.S. [Електронний ресурс] / Craig Doidge, G. Andrew Karolyi, Renū M. Stulz // *USC FBE finance seminar*. – 2012. – Режим доступу : http://www.usc.edu/schools/business/FBE/seminars/papers/F_9-14-12_STULZ.pdf.
11. Financial Globalization, Inequality, and the Rising of Public Debt [Електронний ресурс] / Marina Azzimonti, Eva de Francisco, Vincenzo Quadrini. – London : Centre for Economic Policy Research, November 26, 2012. – 51 p. – Режим доступу : http://www.frbatlanta.org/documents/news/conferences/12intl_economics/12intl_economics_quadrini.pdf.
12. Financial globalization: retreat or reset? [Електронний ресурс] / *McKinsey&Company*, 2013. – 92 p. – Режим доступу : www.mckinsey.com/mgi.
13. Ravi Menon Financial globalisation: why, how and when? // 11th BIS Annual Conference «The future of financial globalisation»: Bank for International Settlements. – 2012. – 16–21 p.
14. Stephen Cecchetti Is globalisation great? // 11th BIS Annual Conference «The future of financial globalisation»: Bank for International Settlements. – 2012. – P. 1–13.